

Een, Hoofdstraat 52
(Gemeente Noordenveld, Dr.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek
Steekproefrapport 2013-02/04Z

*Een, Hoofdstraat 52
(Gemeente Noordenveld, Dr.)
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
de heer R. Feringa

Steekproefrapport 2013-02/04Z
ISSN 1871-269X
auteur: drs. C. Tulp (senior archeoloog)
autorisatie: dr. J. Jelsma (senior archeoloog)

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 3.2.

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, februari 2013

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn &
Laan van Chartreuse 174, 3552 EZ Utrecht

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteckproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteckproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
• 1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.2 LS01).....	1
• 1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.2 LS01, LS02).....	2
2. Bureauonderzoek (KNA 3.2 LS06).....	3
• 2.1 Bronnen.....	3
• 2.2 Fysische geografie (KNA 3.2 LS04).....	4
• 2.3 Archeologie (KNA 3.2 LS04).....	7
• 2.4 Historische geografie (KNA 3.2 LS03).....	10
• 2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.2 LS05).....	11
3. Veldonderzoek (KNA3.2 VS05).....	12
• 3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.2 VS01).....	12
• 3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.2 VS02, VS03).....	13
4. Conclusies en advies (KNA 3.2 VS07).....	14

Appendix:	- I Archeologische periodes
	- II Archeologische kaart
	- III Boorstaten en boorbeschrijvingen volgens Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode
	- IV Geomorfologie

Samenvatting

Op 8 februari 2013 heeft aan de Hoofdstraat 52 te Een, gemeente Noordenveld, provincie Drenthe, een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaatsgevonden (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de bouw van een nieuwe stal deels over een bestaand stalgebouw. Doel van het onderzoek is vast te stellen of er in het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn die door bodemingrepen bedreigd worden.

Het onderzoek bestaat uit een bureau- en een veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysische geografie, archeologie en historische geografie. Het plangebied bevindt zich in een terrein met hoge archeologische waarde. Tijdens het veldonderzoek zijn zes boringen geplaatst om archeologische indicatoren op te sporen en om de gaafheid van de bodem te bepalen.

Het plangebied bevindt zich op een rug bestaande uit grondmorene en is bedekt met dekzand. Volgens de bodemkaart bestaat de bodem uit een veldpodzolgrond.

Figuur 1: Een, Hoofdstraat 52. Het plangebied is aangegeven met een rode cirkel. Eén vierkant op de kaart komt overeen met één vierkante kilometer.
 [Naar: <https://mijnkadaster.nl>]

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied in een zone ligt van hoge archeologische waarde. Op het perceel bevinden zich restanten van een *celtic field* uit de ijzertijd/romeinse tijd. Direct ten zuiden van de bebouwing van de Hoofdstraat 52 is in de jaren zestig een deel van een boerderijplattegrond opgegraven uit de vroege ijzertijd. Deze wordt geassocieerd met het *celtic field*. Meer restanten van (mogelijk hetzelfde) *celtic field* zijn meer naar het zuidwesten gevonden. Gezien de vermoedelijke grootte van het complex worden er meer bewoningssporen uit deze periode verwacht.

In het ongeveer 0,23 hectare grote plangebied zijn zes boringen geplaatst. Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de bodem vrij gaaf is. Indien hier grondsporen van menselijke activiteiten of bewoning aanwezig zijn, zullen deze goed bewaard zijn gebleven. Deze grondsporen worden gezien de aanwezige resten van het *celtic field* zeker verwacht. Wij adviseren een proefsleuven onderzoek.

Figuur 2: Een, Hoofdstraat 52. Foto van een deel van het plangebied, genomen vanuit het noordoosten richting het zuidwesten. Op de voorgrond is de silo te zien met rechts daarvan de bestaande stal.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.2 LS01)

In opdracht van de heer R. Feringa is een plangebied aan de Hoofdstraat te Een, gemeente Noordenveld, provincie Drenthe, onderzocht op het voorkomen van archeologische waarden (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van een stal. De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden aantasten. De verstoringsdiepte zal voor zover bekend circa 1,5 meter onder het oppervlak bedragen.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek middels grondboringen. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. Hierbij wordt gekeken naar de bodemopbouw, de mate waarin deze intact is en naar het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals aardewerk, metalen voorwerpen, bouw materiaal, bewerkt en verbrand bot, houtskool.

Figuur 3: Een, Hoofdstraat 52. Foto genomen tijdens het uitvoeren van boring 5, genomen richting het zuidwesten.

1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.2 LS01, LS02)

Het plangebied bevindt zich aan de noordzijde van het dorp Een, aan de oostzijde van de Hoofdstraat op het perceel van huisnummer 52 (zie Figuur 1). Het gebied bestaat uit de reeds bestaande stal en silo aan de noordzijde van het bouwkveld en een dunne strook ten noorden hiervan. Ten tijde van het veldwerk was het terrein ten noorden van de huidige bebouwing in gebruik als grasland. De dunne strook ten noorden van de bestaande stal en silo is circa 1155 vierkante meter groot.

Voor een overzicht van de administratieve gegevens wordt verwezen naar Tabel 1.

Tabel 1: Een, Hoofdstraat 52. Administratieve gegevens van het onderzoek.

Soort Onderzoek	Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek (IVO) - verkennende en karterende fase
Provincie	Drenthe
Gemeente	Noordenveld
Plaats	Een
Locatie / Projectnaam	Hoofdstraat 52
Kaartblad	12A
RD-coördinaten	NO - 222,480 / 566,375 ZO - 222,485 / 566,345 ZW - 222,415 / 566,335 NW - 222,410 / 566,360
Status terrein (AMK-nr); ARCHIS-nr	monument nummer ARCHIS 8580: terrein van hoge archeologische waarde
Bevoegde overheid	Gemeente Noordenveld
Opdrachtgever	dhr. R. Feringa
ARCHIS CIS-code	55554
ISSNnr.	1871-269X
Steekproef projectcode	2013-02/04Z
Oppervlakte plangebied	totale oppervlakte is circa 2310 m ² ; deel buiten de bestaande bebouwing is circa 1155 m ²
NAP hoogte maaiveld	6,5 meter boven NAP
Maximale diepte onderzoek	115 centimeter onder het maaiveld
Uitvoering veldwerk	8 februari 2013
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis / E-depot / DINO-loket (boorgegevens)

2.1 Bronnen

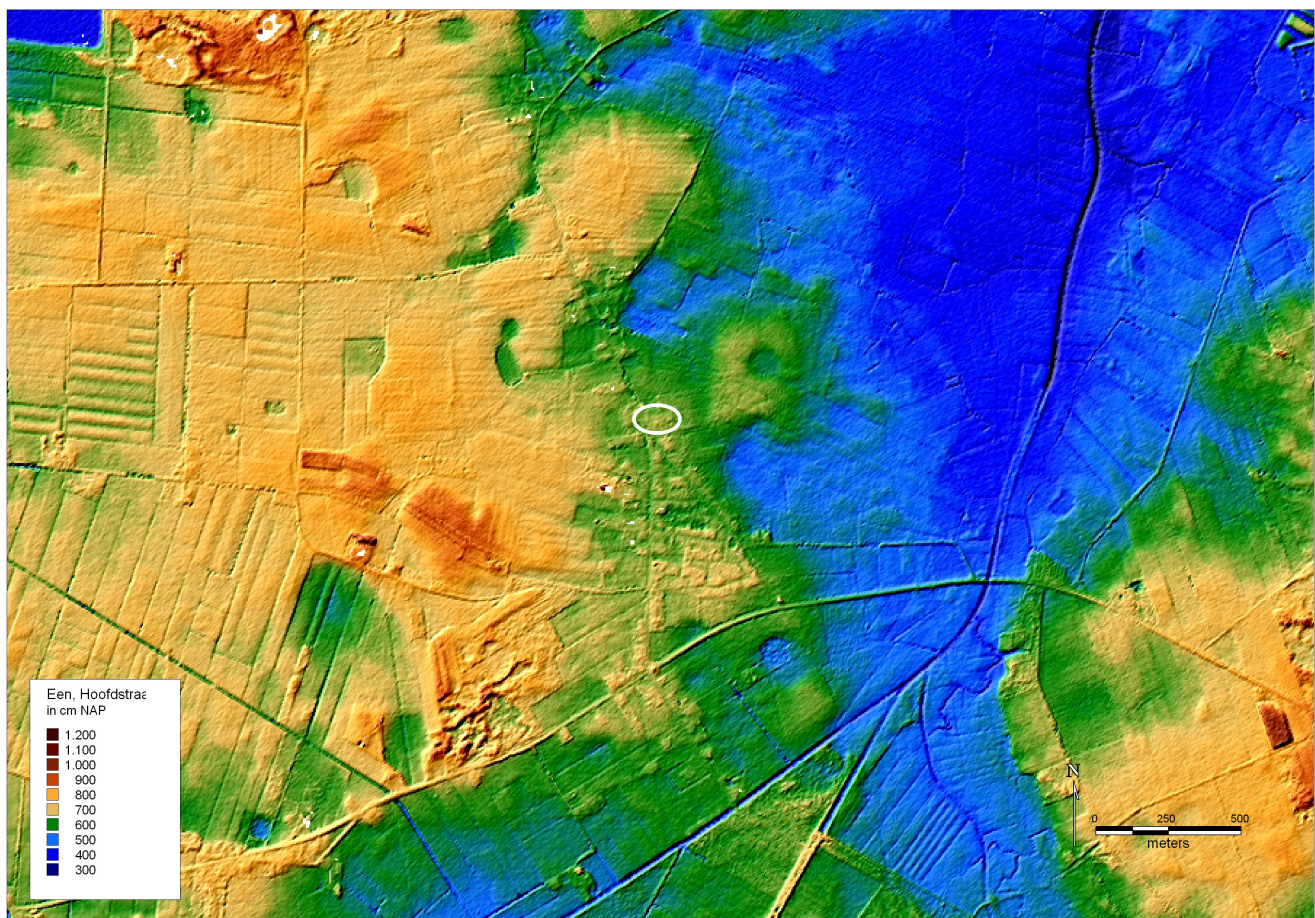
Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. Daartoe zijn de in Tabel 2 weergegeven bronnen geraadpleegd. Aan de hand van het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Tabel 2: Een, Hoofdstraat 52. Geraadpleegde bronnen.

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl); blad 12A Zuid 1
ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Drenthe 1:25000</i> . ANWB bv, Den Haag, k.6.
Bazelmans, J., e.a. (eds.). 2011. <i>Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu</i> . Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam.
Brongers, J.A. 1976. <i>Air Photography and Celtic Field Research in the Netherlands</i> . ROB, Nederlandse Oudheden 6, Amersfoort. Bijlage 3.
Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].
Essen Provincie Drenthe [ARCHIS].
Geomorfologische Kaart. Alterra [ARCHIS].
Google Earth.
https://mijnkadaster.nl
Indicatieve Kaart Archeologisch Waarden (IKAW).
Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.2. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).
Mulder, F.J. de, e.a. (eds.). 2003. <i>De Ondergrond van Nederland</i> . Wolters-Noordhoff Groningen/Houten.
Nijland, G., R.J. de Lange en J.C. Smittenberg. 1982. <i>Milieukartering Drenthe 1974-1978. III Fysische Geografie. Bijlage II: Fysisch Geografische Kaart van Drenthe schaal 1:50 000</i> . Rapport Provinciale Planologische Dienst van Drenthe, Assen, blad 2.
Numismatisch Informatiesysteem [NUMIS]
<i>Richtlijnen voor Archeologisch Bureau- en Veldonderzoek in de Provincie Drenthe</i> (1.0, 21 maart 2006).
Rijks Geologische Dienst. 1984. <i>Geologische Kaart van Nederland Assen West 12 West. 1:50 000</i> . Haarlem.
Stichting voor Bodemkartering. 1991 <i>Bodemkaart van Nederland 1:50 000. Blad 12 West Assen</i> . StiBoKa, Wageningen.
Stichting voor Bodemkartering. 1991. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50 000. Toelichting Blad 12 West en Oost Assen</i> . StiBoKa, Wageningen.
12 Provinciën. 2005. <i>Luchtfoto Atlas Drenthe 1:14 000</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, p.21.
12 Provinciën. 2006/2007. <i>Atlas van Topografische Kaarten. Nederland 1955-1965</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k.41.
12 Provinciën. 2008. <i>Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden (TMK) 1864</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k.33.
Uitgeverij Nieuwland. 2006. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1898-1928. Drenthe 1 : 25 000</i> . Uitgeverij Nieuwland, Tilburg, k.132.
Versfelt, H.J. 2004. <i>Kaarten van Drenthe 1500 - 1900</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen.
Versfelt, H.J. & M. Schroor. 2001. <i>De Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust. 1811-1813</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam, k.5.
Versfelt, H.J. & M. Schroor. 2005. <i>De Atlas van Huguenin: Militair-topografische Kaarten van Noord-Nederland 1819-1829</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam, k.31.
Waals, J.D. van der. 1963. Een huisplattegrond uit de vroege ijzertijd te Een, gem. Norg. <i>Nieuwe Drentse Volksalmanak</i> 81: 217-229.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties. 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50 000</i> . Wolters-Noordhoff, Groningen, k.54.
www.kich.nl
www.watwaswaar.nl

2.2 Fysische geografie (KNA 3.2 LS04)

Het dorp Een ligt ten westen van een beekdal. Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; zie Figuur 4) is dit beekdal te herkennen aan de blauwe kleur. Aan weerszijden van het beekdal loopt het terrein op. Het plangebied bevindt zich op circa 6,5 meter boven het NAP. Op de kaarten van het AHN zijn de op het perceel aanwezige resten van het *celtic field* (zie paragraaf 2.3) niet te herkennen vanwege de resolutie.

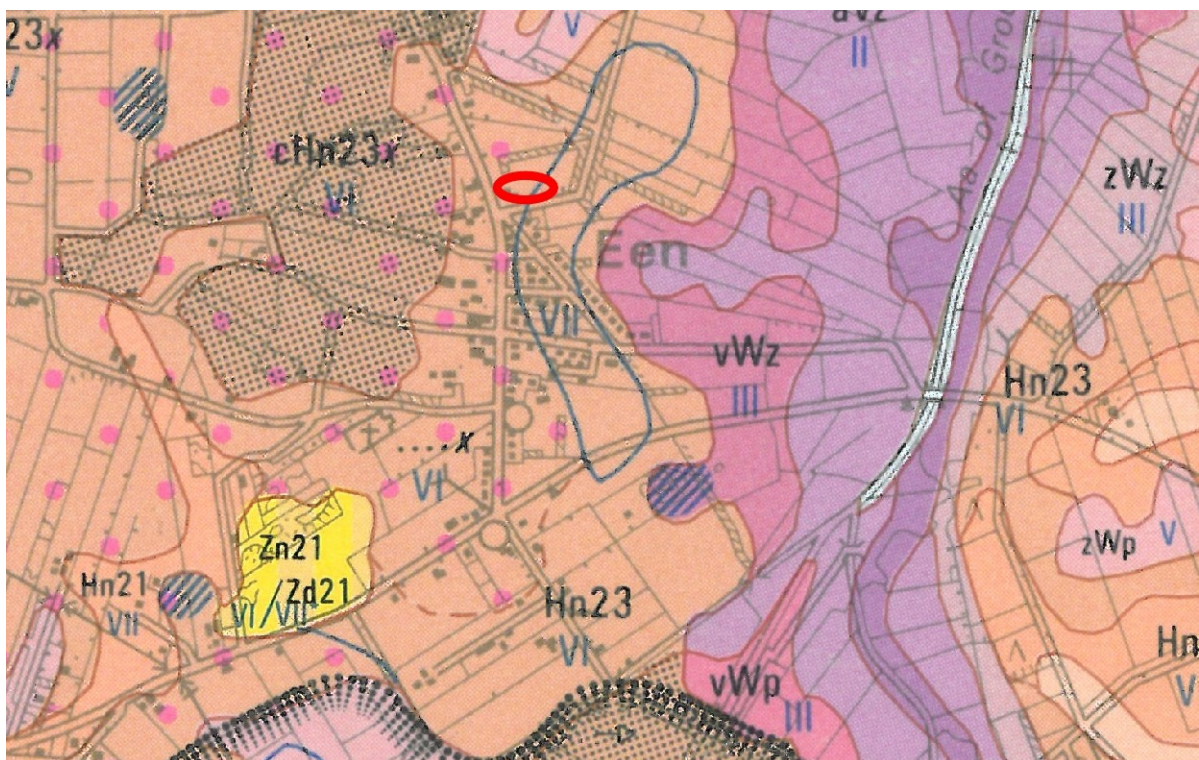

Figuur 4: Een, Hoofdstraat 52. Op deze hoogtekaart gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland is de ligging van het plangebied met een witte ellips aangegeven. Gebieden met een blauwe (bijvoorbeeld het beekdal) en groene kleur liggen laag ten opzichte van de gele en bruine kleuren, zie de legenda in centimeters NAP. [Bron: AHN Blad 12A Zuid 1.]

Geologisch gezien bestaat de ondergrond uit grondmorene oftewel keileem afgezet tijdens de een-na-laatste ijstijd (classificatie geologische kaart Dr6, Formatie van Drenthe).

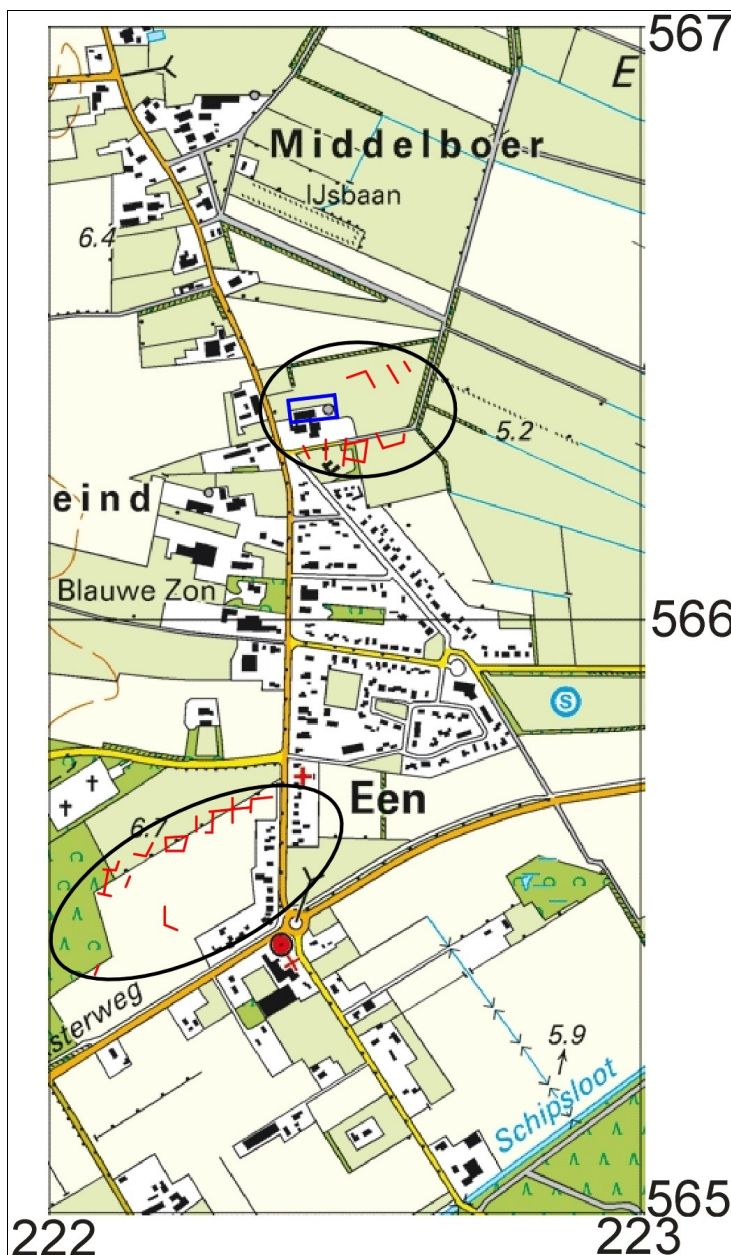
Volgens de geomorfologische kaart van Nederland ligt het plangebied binnen een terrein met grondmorene, bedekt met dekzand (classificatie geomorfologische kaart 3L2, zie Appendix IV). Ten oosten van het plangebied ligt een beekdal met veen met op de overgang naar het hoger gelegen terrein een dalvormige laagte zonder veen en een grondmorenevlakte met of zonder opgevulde smeltwatergeulen (respectievelijk 2R4, 2R2 en 2M3). Ten noorden en westen van het onderzochte terrein liggen dekzandruggen (3K14).

De fysisch-geografische kaart laat zien dat het plangebied op een rug ligt (classificatie fysisch-geografische kaart Gr1n, waarbij 'G' staat voor glaciaal: landijsafzettingen of grondmorene binnen 120 centimeter onder het maaiveld; 'n' betekent een 40 tot 120 centimeter dik dekzandpakket dat op de landijsafzettingen is afgezet). Ten zuiden van het dorp begint een afgeveende vlakte met minder dan 40 centimeter restveen (Ov4, waarbij 'O' staat voor organogeen: afzettingen en vormen ontstaan door veenvorming en veenafraving of veenontginning). Ongeveer een halve kilometer ten oosten van Een ligt het beekdal, een laagte met meer dan 40 centimeter veen (FO11, waarbij 'F' staat voor fluviaal: beek- en veenafzettingen onder invloed van stromend water).

Figuur 5: Een, Hoofdstraat 52. Het plangebied ligt binnen de rode ellips. Paarse kleuren geven de veengronden weer, in licht oranje zijn de podzolbodems weergegeven en in geel de duinvaaggronden. Dobben zijn met gearceerd blauw ingetekend. De aanwezigheid van keileem is weergegeven met roze stippen. De zwarte gestreepte lijn onderaan is de grens van het veenkoloniale gebied. [Naar: StiBoKa 1991.]

De bodem van het plangebied bestaat volgens de bodemkaart uit een veldpodzolgrond in lemig fijn zand (zie Figuur 5; classificatie bodemkaart Hn23x met grondwatertrap VI: gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 centimeter en gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 120 centimeter onder het maaiveld). Naar het oosten toe is de grondwatertrap VII: gemiddeld hoogste grondwaterstand meer dan 80 centimeter en gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 160 centimeter onder het maaiveld. De bodem bevat keileem of potklei beginnend tussen 40 en 120 centimeter onder het maaiveld en met een dikte van ten minste 20 centimeter. Volgens de kaarten liggen de dichtstbijzijnde esgronden aan de westzijde van het dorp.

Figuur 6: Een, Hoofdstraat 52. Projectie van de ligging van de op de luchtfoto's herkende resten van het *celtic field*. Deze resten van walletjes zijn met rode lijnen weergegeven en omgeven door een ellips. Mogelijk zijn de resten deel van één groot *celtic field*. Het plangebied is met een blauwe lijn ingetekend.

2.3 Archeologie (KNA 3.2 LS04)

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW, zie Appendix II) ligt het terrein binnen een zone met een hoge trefkans op archeologische waarden. Volgens het Centraal Monumenten Archief (CMA) en het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) bevindt het plangebied zich binnen een perceel met archeologische waarden, namelijk een *celtic field* of raatakker complex uit de periode ijzertijd/romeinse tijd [ARCHIS-nummers 522 en 8580]. Op luchtfoto's zijn de resten van walletjes rond de voormalige kleine akkers waargenomen (zie Figuur 6). Aan het gehele perceel is dan ook een hoge archeologische waarde toegekend. Direct ten zuiden van dit perceel is in 1960/1961 door het Biologisch Archaeologisch Instituut (BAI; tegenwoordig het Groninger Instituut voor Archeologie) een deel van een huisplattegrond uit de vroege ijzertijd opgegraven [523; Van der Waals 1963: 217-229]. Deze resten werden ontdekt tijdens het uitgraven van funderingssleuven voor een nieuwe school. Wegens recente verstoringen bleek het oorspronkelijke woonoppervlak verdwenen te zijn. Resten van paalgaten en kuilen werden op een diepte van vijftig centimeter onder het maaiveld waargenomen. De vondsten die tijdens de opgraving zijn gedaan, bestaan uitsluitend uit scherven aardewerk. Het huis wordt geassocieerd met het *celtic field*. Dit *celtic field* maakt waarschijnlijk deel uit van een groot *celtic field* dat zich naar het zuidwesten heeft uitgestrekt [526 en 8740; zie Figuur 6 en Appendix II].

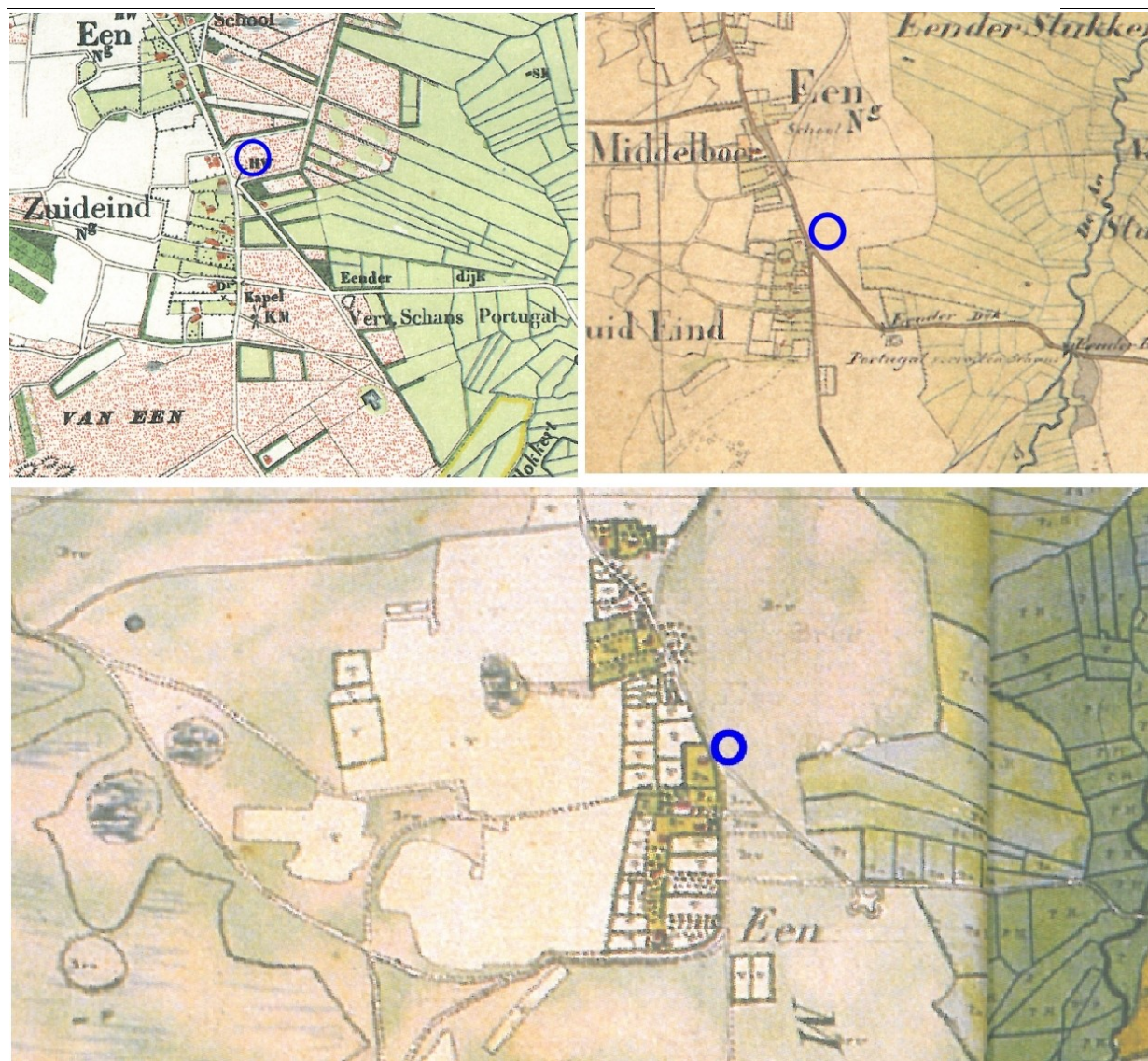
In de omgeving van het plangebied zijn verder ook nog enkele meldingen van archeologische waarden bekend. Ongeveer 200 meter ten noordwesten van het plangebied bevindt zich de kern van het middeleeuwse esdorp Een [14418]. Aan de zuidrand hiervan is een klopsteen uit de periode bronstijd/ijzertijd gevonden [425050]. Een halve kilometer ten zuidoosten van het plangebied is de ligging van een schans uit de 80-jarige oorlog bekend. Deze schans is vermoedelijk gebouwd in 1584. Momenteel is het terrein in gebruik als voetbalveld, maar op historische kaarten is de schans met omwalling te zien. Een amateur-archeoloog heeft op het terrein een ijzeren dolkfragment uit dezelfde periode gevonden [525 en 8751]. Meer dan een halve kilometer ten zuidwesten van het plangebied zijn sporen van menselijke activiteiten aangetroffen uit het mesolithicum en/of neolithicum en mogelijk ook uit de late middeleeuwen [655, 663 en 8752]. De vondsten bestaan uit bewerkt vuursteen en enkele scherven aardewerk. Hier vlakbij is een bewerkt fragment van een runderhoorn gemeld uit de periode neolithicum/ijzertijd [214069].

Binnen een straal van 250 meter rond het plangebied is slechts één eerder archeologisch onderzoek bekend [Onderzoeksmeldingsnummer 8405]. Het betreft een in 2004 door De Steekproef BV uitgevoerd booronderzoek naar een ringsloot. Er zijn geen archeologische waarden aangetroffen.

Voor de dateringen wordt verwezen naar Appendix I en voor een overzicht van de meldingen naar Tabel 3.

Tabel 3: Een, Hoofdstraat 52. Overzicht van de ARCHIS-meldingen in de omgeving van het plangebied (voor de dateringen en ligging van de waarnemingen en monumenten wordt verwezen naar Appendix I en II). In rood zijn de meldingen binnen het perceel van het plangebied weergegeven.

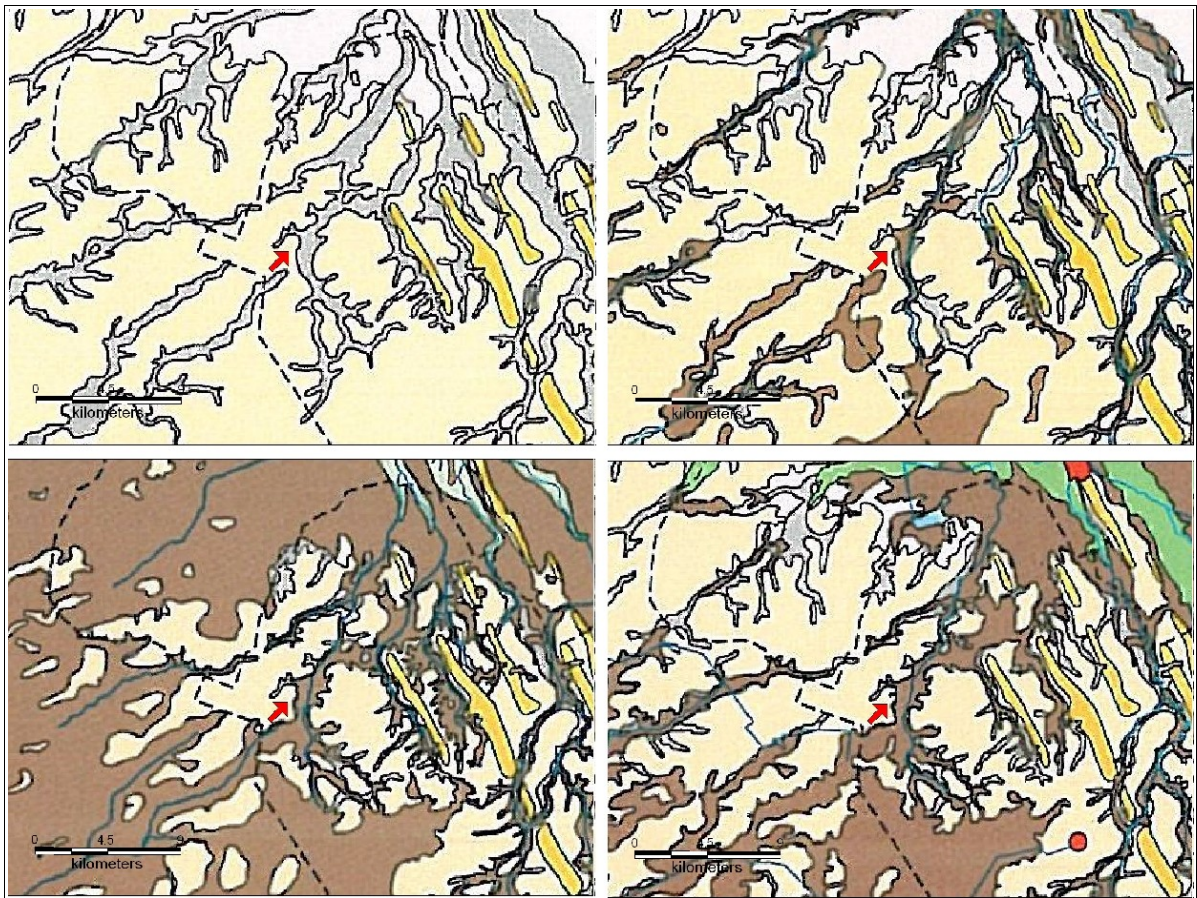
CMA / CAA	RD-coördinaten	Omschrijving	Datering
monumenten			
8580/12A-015	222,527/566,389	<i>celtic field</i> , hoort waarschijnlijk bij nummer 8740, hoort waarschijnlijk bij huisplattegrond die in 1960 is opgegraven	ijzertijd
8740/12A-017	222,230/565,580	celtic field op luchtfoto's; wallen zijn deels nog vanaf de grond te zien; waarschijnlijk deel van 8580	ijzertijd
8751/12A-A09	222,805/565,856	schans uit 1584 (Tachtigjarige oorlog), zie 525	nieuwe tijd
8752/12A-A10	221,953/565,726	terrein met bewoningssporen uit mesolithicum en/of neolithicum (bewerkt vuursteen en scherven aardewerk) en mogelijk van laat-middeleeuwse activiteiten (scherven aardewerk)	mesolithicum – neolithicum late middeleeuwen – nieuwe tijd
14418/12A-044	222,257/566,712	historische kernen esdorp Een	vroege – late middeleeuwen
waarnemingen			
522/12AZ-13	222,600/566,400	<i>celtic field</i> op luchtfoto's waargenomen, kans op nederzettingssporen; zie ook 526	ijzertijd – romeinse tijd
523/12AZ-2	222,480/566,260	opgraving 1960 door BAI: deel huisplattegrond opgegraven en handgevormd aardewerk	late bronstijd en/of ijzertijd
525/12AZ-29	222,800/565,900	terrein met resten 16 ^e eeuwse schans, mogelijk uit 1584, eind 19 ^e eeuw waren nog grachten aanwezig, noordzijde schans is weggegraven en voor ophoging van de Eendijk gebruikt; ijzeren dolkfragment	nieuwe tijd A
526/12AZ-13	222,300/565,600	<i>celtic field</i> op luchtfoto's; waarschijnlijk zelfde als 522, de wallen van de akkers zijn deels nog vanaf de grond herkenbaar, kans op nederzettingssporen	ijzertijd – romeinse tijd
655/12AZ-58	221,960/565,740	3 stukken bewerkt vuursteen; 2 scherven handgevormd aardewerk; 1 scherp aardewerk indet	mesolithicum – neolithicum neolithicum late middeleeuwen – nieuwe tijd
663/12AZ-58	221,960/565,740	1 scherp aardewerk indet	late middeleeuwen – nieuwe tijd
214069/12AZ-88	221,720/565,370	afgezaagd stuk runderhoorn, dwars doorboord; scherp aardewerk indet	neolithicum – ijzertijd onbekend
425050/12AZ-122	222,180/566,535	wrijf- of kloptsteen	bronstijd – ijzertijd

Figuur 7: Een, Hoofdstraat 52. Details van historische kaarten uit 1898-1928 (linksboven), 1851-1855 (rechtsboven) en 1811-1813 (onder). De ligging van het plangebied is met een blauwe cirkel aangegeven. [Naar: Uitgeverij Nieuwland 2006; Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990; Versfelt & Schroor 2001.]

2.4 Historische geografie (KNA 3.2 LS03)

Figuur 7 toont drie details van historische kaarten vanaf het begin van de negentiende eeuw (onder) tot het begin van de twintigste eeuw (linksboven). Op deze kaarten is te zien dat de grond aan de westzijde van de Hoofdstraat al vroeg in gebruik was en opgedeeld in kleine percelen. Pas rond het begin van de twintigste eeuw is het plangebied langzamerhand ontgonnen. De huidige bebouwing is van latere datum.¹

Figuur 8: Een, Hoofdstraat 52. Details uit de Holoceen-atlas [Bazelmans 2011]. De kaarten laten de situatie zien rond 9000 v.Chr. (linksboven), 3850 v.Chr. (rechtsboven), 1500 v.Chr. (linksonder) en 1850 na Chr. (rechtsonder). De ligging van het plangebied is met een rode pijl aangegeven. Dekzand afzettingen zijn in lichtgeel weergegeven, veen in bruin, klei in groen, stuwwallen en heuvelruggen in donkergeel en riviervlakten en beekdalen in blauwgrijs.

¹ Ter hoogte van het plangebied staat op het kaartdetail linksboven 'HW' hetgeen staat voor handwijzer, een richtingaanduiding die op het kruispunt heeft gestaan.

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.2 LS05)

Het plangebied bevindt zich op een rug met grondmorene en dekzand met in de nabijheid een beekdal. Op Figuur 8 is te zien dat gedurende de prehistorie en de perioden erna het gebied droog genoeg is geweest voor bewoning.

Het plangebied is op een grasperceel gelegen waarop sporen zijn waargenomen van een *celtic field*. Dit *celtic field* strekt zich naar het zuiden en waarschijnlijk ook verder naar het zuidwesten uit, waardoor het aannemelijk is dat het *celtic field* ook door het plangebied heeft gelopen (zie Figuur 6). Direct ten zuiden van de boerderij is in de jaren zestig een deel van een boerderij-plattegrond uit de vroege ijzertijd opgegraven. Hieromheen kunnen nog kleine bijgebouwen, waterputten of kuilen hebben gelegen. Archeologische indicatoren uit deze periode zullen vooral bestaan uit scherven aardewerk en houtskoolconcentraties en worden onder de bouwvoor, in de bovenste lagen van de podzolbodem verwacht.

De omgeving van het plangebied was in de steentijd reeds in gebruik door de mens. Op ongeveer een halve kilometer is bewerkt vuursteen uit de periode mesolithicum/neolithicum gevonden en aardewerk uit het neolithicum. Het is mogelijk dat er binnen het plangebied ook archeologische indicatoren uit de steentijd worden aangetroffen. Deze zullen voornamelijk bestaan uit bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskoolconcentraties en in de latere periode ook scherven aardewerk. Vondsten uit de middeleeuwen worden niet verwacht, gezien de ligging buiten de historische dorpskern en de late ingebruikname van het perceel.

Voor dit onderzoek is een KLIC-melding (nummer 13G031148) gedaan om na te gaan waar eventuele leidingen en kabels in de grond liggen en een daarmee gepaard gaande verstoring in de bodem te lokaliseren. Volgens deze melding liggen er ter hoogte van het plangebied geen leidingen. Andere verstoringen in de bodem worden niet verwacht.

Tabel 4: Een, Hoofdstraat 52. Specificatie archeologische verwachting.

datering:	mesolithicum tot en met romeinse tijd
complex:	celtic field (akkercomplex) met mogelijk bijbehorende nederzettingenresten
omvang:	vanaf enkele meters doorsnede
diepteligging:	in de bovenste lagen van de podzolbodem
locatie:	hele terrein
prospectiekenmerken:	vuursteen, scherven aardewerk, houtskool
mogelijke verstoringen:	bestaande stal en silo op de zuidelijke helft van het plangebied

3. Veldonderzoek (KNA3.2 VS05)

3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.2 VS01)

Het veldwerk is uitgevoerd op 8 februari 2013. Voor het inventariserende booronderzoek (verkennende en karterende fase) is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van twaalf centimeter. Hiermee is bepaald in welke mate de bodem intact is en wat de kans is op archeologische lagen en/of grondsporen. Het plangebied heeft een grootte van circa 0,23 hectare waarvan het gedeelte buiten de bestaande bebouwing ongeveer de helft bedraagt. In totaal zijn er tijdens het onderzoek zes boringen geplaatst. Dit komt neer op een boordichtheid van 26 boringen per hectare inclusief de bebouwing en 52 boringen per hectare exclusief de bebouwing. Dit komt ruim overeen met het vereiste aantal boringen volgens de richtlijnen van de provincie Drenthe voor zowel de verkennende als karterende fase van een inventariserend booronderzoek.

Figuur 9: Een, Hoofdstraat 52. Situatietekening met de boorlocaties. Het plangebied is met een rode lijn aangegeven. De genummerde stippen geven de boorlocaties weer. Voor de RD-coördinaten wordt verwezen naar Tabel 1 en Appendix III. [Naar: Google Earth.]

De opgeboorde grond is bekeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals houtskool, bewerkt vuursteen en scherven aardewerk. De opgeboorde grond is gezeefd op een vier millimeter zeef. Daarnaast zijn de diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) bepaald, alsmede alle overige bijzonderheden. De diepte van de boringen varieert van 75 tot 115 centimeter onder het maaiveld. De boringen zijn verspreid over het terrein uitgevoerd (zie Figuur 9). Van alle boringen zijn de RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS.

De hoogten van de boorlocaties zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Voor de RD-coördinaten van de afzonderlijke boorpunten wordt verwezen naar de boorstaten en boorbeschrijvingen in Appendix III. Tijdens het veldonderzoek is het verwachtingsmodel zoals geformuleerd in paragraaf 2.5 getoetst.

3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.2 VS02, VS03)

Bodem

De bodem bestaat volgens de bodemkaart uit een veldpodzolgrond. Een gaaf podzolprofiel bestaat uit een lichtgrijze uitspoelingslaag (E-horizont), een donkerbruine inspoelingslaag (B-horizont), een geelbruine overgangslaag (BC-horizont) en een gele laag waarin geen bodemvorming heeft plaatsgevonden (C-horizont).

Boring 1 laat onder de bouwvoor een verstoorde laag zien waarin nog resten van een B-horizont en een deel van de BC-horizont te herkennen zijn. Op 40 centimeter diepte gaat deze verstoorde laag over in een restant van de BC-horizont, gevolgd door geel zand (C-horizont). De tweede boring is vergelijkbaar, maar wordt vooraf gegaan door een opgebrachte laag grond. Boringen 3, 4 en 6 bevatten onder de bouwvoor een B-horizont, gevolgd door de BC- en C-lagen. Hier is de bodem dus redelijk intact. Ter hoogte van boringen 4 en 6 is grond opgebracht. Onder de BC-horizont is hier geen geel zand waargenomen, maar groengrijze keileem op een diepte van circa 75 centimeter onder het maaiveld. Op boorlocatie 5 is eveneens keileem aangetroffen. Hier is de bodem gaaf: onder de bouwvoor is een grijze E-horizont waargenomen, gevolgd door de overige podzollagen.

Archeologie

Er zijn tijdens het veldwerk geen archeologische indicatoren aangetroffen. Archeologische waarden zijn op het perceel waarbinnen het plangebied zich bevindt echter in een eerder stadium vastgesteld. De in het plangebied is vrij gaaf. Dit houdt in dat mogelijk aanwezige archeologische grondsporen goed bewaard zullen zijn.

4. Conclusies en advies (KNA 3.2 VS07)

Het plangebied bevindt zich op een rug ten westen van een beekdal. Het gebied heeft een grootte van circa 0,23 hectare (inclusief de huidige bebouwing). Er zijn zes boringen geplaatst. Dit komt neer op een gemiddelde boordichtheid van 26 boringen per hectare (oftewel 52 boringen voor het terrein buiten de huidige bebouwing).

Het plangebied bevindt zich binnen een perceel waar restanten van een *celtic field* zijn vastgesteld uit de ijzertijd/romeinse tijd. Direct ten zuiden van de boerderij is een huisplattegrond uit de vroege ijzertijd opgegraven. Ten zuidwesten van het plangebied zijn nog meer restanten van een *celtic field* gevonden. Aangenomen wordt dat de restanten tot hetzelfde grote complex behoren. Meerdere huisplattegronden worden dan ook verwacht in dit gebied.

Voorafgaand aan het veldwerk is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. De resultaten van het veldwerk voldoen hier grotendeels aan. De bodem in het plangebied bleek vrij gaaf te zijn, maar er zijn in de opgeboorde grond geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Advies

Op het perceel waarbinnen het plangebied zich bevindt zijn resten van een *celtic field* bekend. Dit *celtic field* heeft hoogstwaarschijnlijk ook binnen het plangebied doorgelopen. De bodem in het plangebied is vrij gaaf. Waarschijnlijk aanwezige archeologische grondsporen zullen dan ook goed bewaard zijn. Wij adviseren archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven. Hiervoor is een zogenaamd Programma van Eisen noodzakelijk en dient contact op te worden genomen met de bevoegde overheid, gemeente Noordenveld.

Appendix I

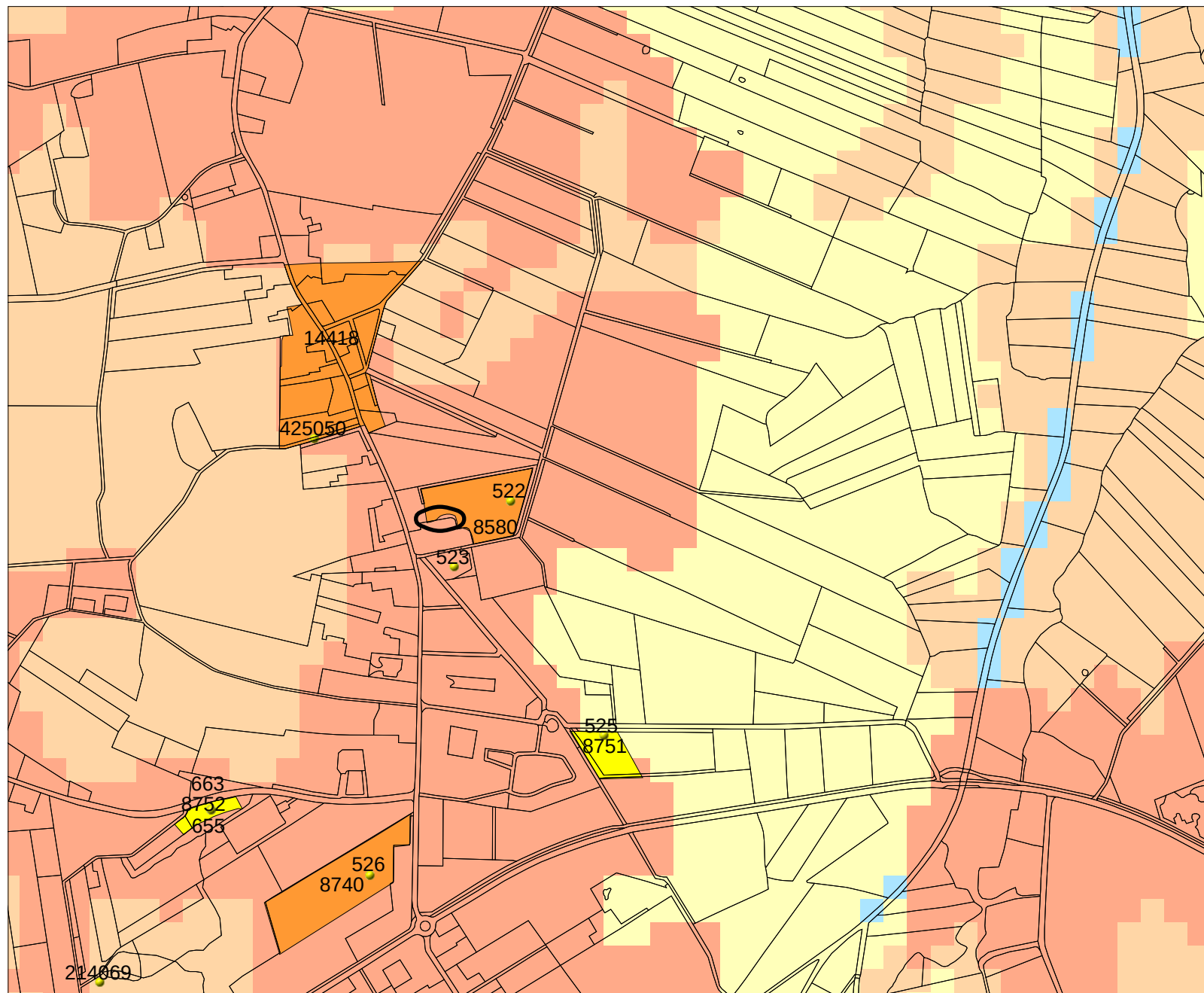
Een, Hoofdstraat 52 Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 – heden

Appendix II: Bekende en verwachte archeologische waarden.

Een, Hoofdstraat 52

224117 / 567459

221524 / 565341

Legenda

TOP10 ((c)TDN)

WAARNEMINGEN

VONDSTMELDINGEN

MONUMENTEN

archeologische waarde
hoge archeologische waarde
zeer hoge archeologische waarde
zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

zeer lage trefkans
lage trefkans
middelhoge trefkans
hoge trefkans
lage trefkans (water)
middelhoge trefkans (water)
hoge trefkans (water)
water
niet gekarteerd

Ligging plangebied

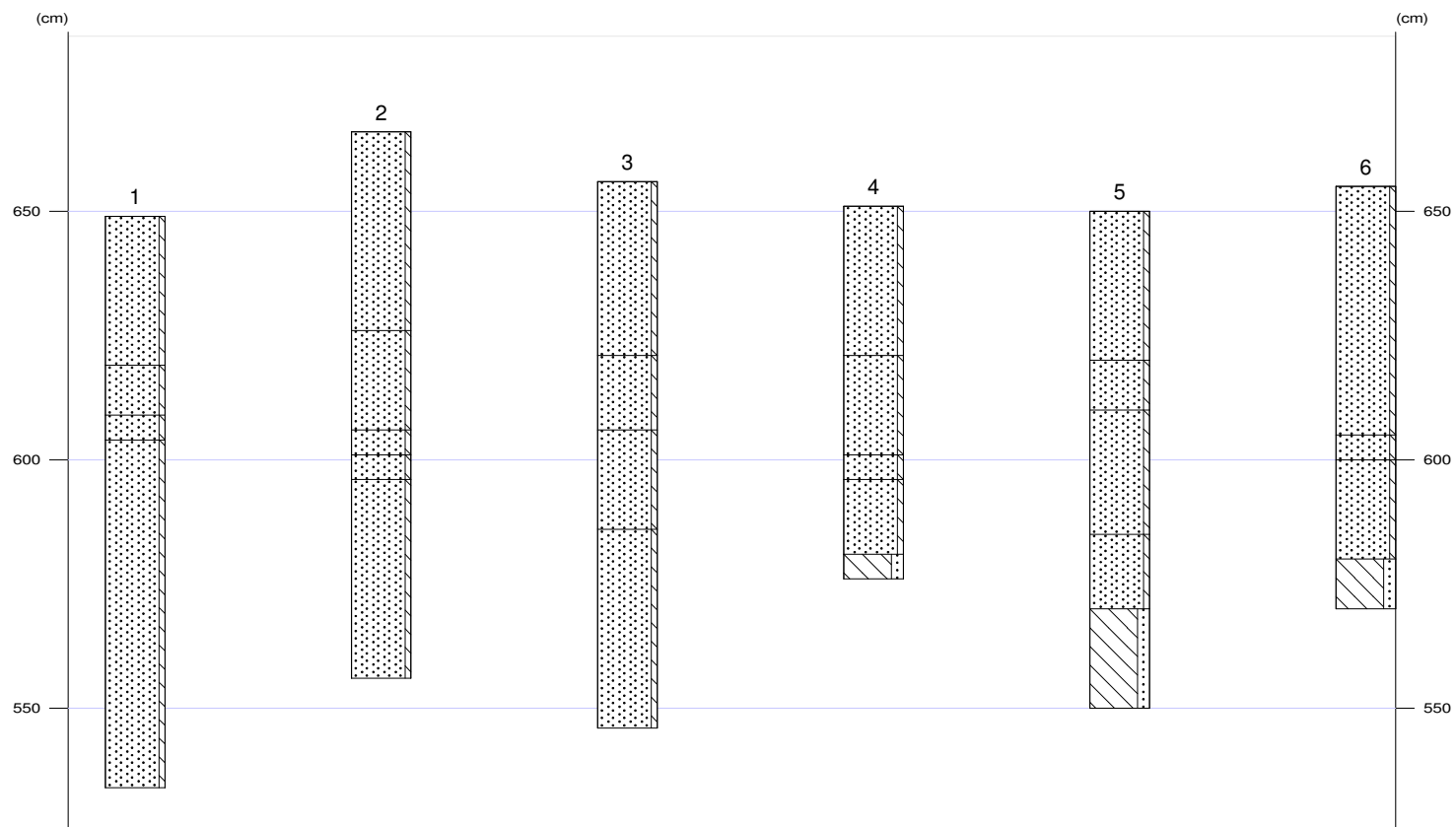
de steekproef^{bv}
archeologisch onderzoeks-
en adviesbureau

0 500 m

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Appendix III: Een, Hoofdstraat 52 - Boorbeschrijvingen

1

X-coördinaat (m) : 222413
Y-coördinaat (m) : 566367
Maaiveld (cm) : 649

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, donker-bruin-grijs, 10YR1.7/1, Zand: matig fijn, bouwvoor
30 - 40	zand zwak siltig, bruin, 7.5YR3/4, Zand: matig fijn, Opm.: VerstoordBenBCHorizont
40 - 45	zand zwak siltig, bruin-geel, 10YR5/6, Zand: matig fijn, BC-horizont
45 - 115	zand zwak siltig, geel, 2.Y6/4, Zand: matig fijn, C-horizont

2

X-coördinaat (m) : 222432
Y-coördinaat (m) : 566366
Maaiveld (cm) : 666

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 40	zand zwak siltig, bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, opgebrachte grond
40 - 60	zand zwak siltig, donker-bruin-grijs, 10YR1.7/1, Zand: matig fijn, bouwvoor
60 - 65	zand zwak siltig, bruin, 7.5YR3/4, Zand: matig fijn, Opm.: VerstoordBenBCHorizont
65 - 70	zand zwak siltig, bruin-geel, 10YR5/6, Zand: matig fijn, BC-horizont
70 - 110	zand zwak siltig, geel, 2.Y6/4, Zand: matig fijn, C-horizont

3

X-coördinaat (m) : 222442
Y-coördinaat (m) : 566374
Maaiveld (cm) : 656

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 35	zand zwak siltig, donker-bruin-grijs, 10YR1.7/1, Zand: matig fijn, bouwvoor
35 - 50	zand zwak siltig, bruin, 7.5YR3/3, Zand: matig fijn, B-horizont
50 - 70	zand zwak siltig, bruin-geel, 10YR5/6, Zand: matig fijn, BC-horizont
70 - 110	zand zwak siltig, geel, 2.Y6/4, Zand: matig fijn, C-horizont

4

X-coördinaat (m) : 222463
Y-coördinaat (m) : 566368
Maaiveld (cm) : 651

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, opgebrachte grond
30 - 50	zand zwak siltig, donker-bruin-grijs, 10YR1.7/1, Zand: matig fijn, bouwvoor
50 - 55	zand zwak siltig, bruin, 7.5YR3/3, Zand: matig fijn, B-horizont, Opm.: Restant
55 - 70	zand zwak siltig, bruin-geel, 10YR5/6, Zand: matig fijn, BC-horizont
70 - 75	leem sterk zandig, groen-grijs, 5Y6/1, keileem

5

X-coördinaat (m) : 222478
Y-coördinaat (m) : 566377
Maaiveld (cm) : 650

Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, donker-bruin-grijs, 10YR1.7/1, Zand: matig fijn, bouwvoor

Appendix III: Een, Hoofdstraat 52 - Boorbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
30 - 40	zand	zwak siltig, paars-grijs, 10YR5/1, Zand: matig fijn, E-horizont
40 - 65	zand	zwak siltig, bruin, 7.5YR3/3, Zand: matig fijn, B-horizont
65 - 80	zand	zwak siltig, bruin-geel, 10YR5/6, Zand: matig fijn, BC-horizont
80 - 100	leem	sterk zandig, groen-grijs, 5Y6/1, keileem

6

X-coördinaat (m) : 222481

Y-coördinaat (m) : 566350

Maaiveld (cm) : 655

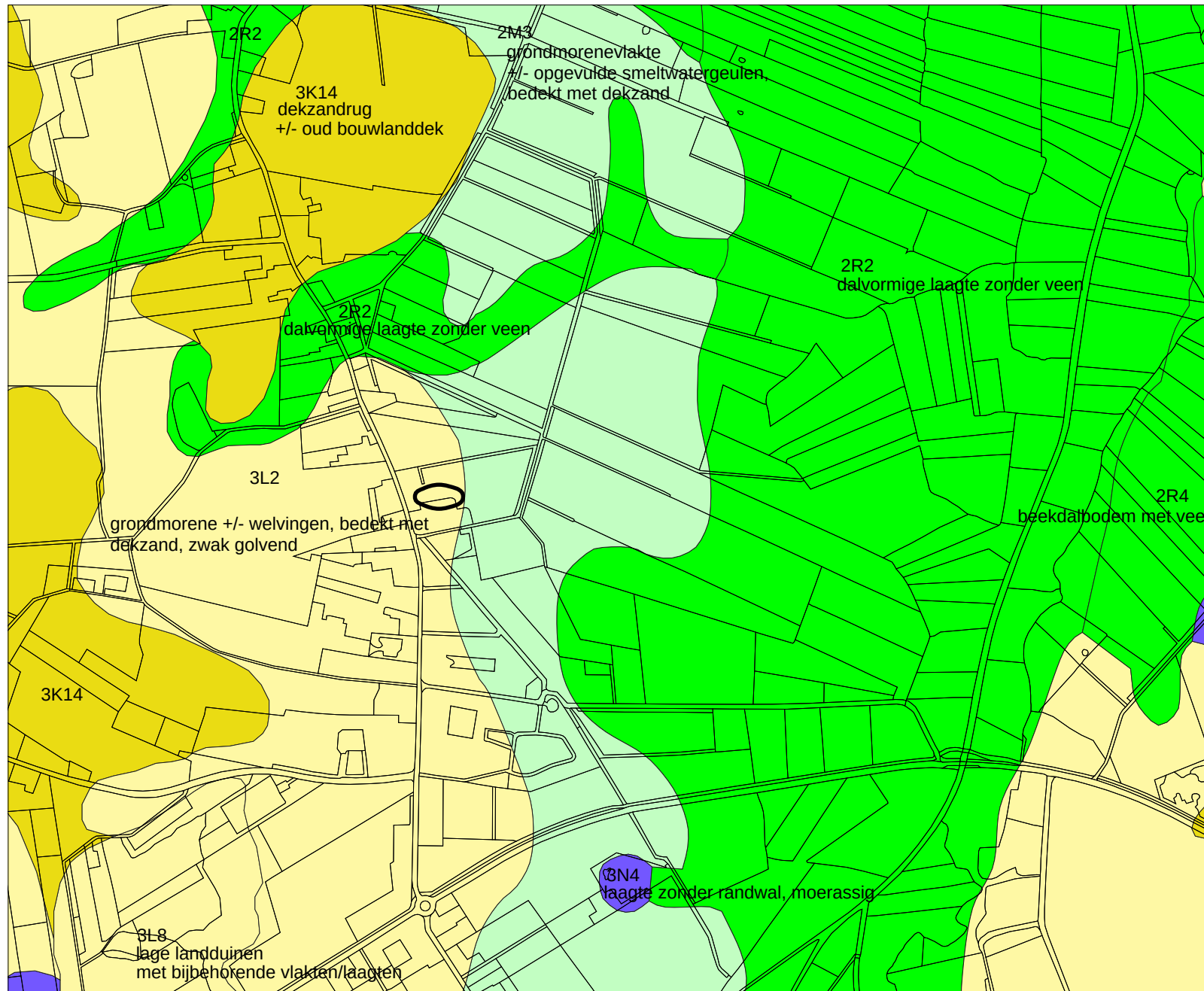
Lithologie

Diepte (cm)	Omschrijving	
	Grondsoort	
0 - 50	zand	zwak siltig, bruin-grijs, 10YR2/1, Zand: matig fijn, opgebrachte grond
50 - 55	zand	zwak siltig, bruin, 7.5YR3/3, Zand: matig fijn, B-horizont
55 - 75	zand	zwak siltig, bruin-geel, 10YR5/6, Zand: matig fijn, BC-horizont
75 - 85	leem	sterk zandig, groen-grijs, 5Y6/1, keileem

Appendix IV: Geomorfologie.

Een, Hoofdstraat 52

224117 / 567420

221524 / 565302

Legenda

TOP10 ((c)TDN)

GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)

- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaivormige glooiingen
- Niet-waaivormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

Ligging plangebied

de steekproef bv
archeologisch onderzoeks-
en adviesbureau

0 500 m

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap